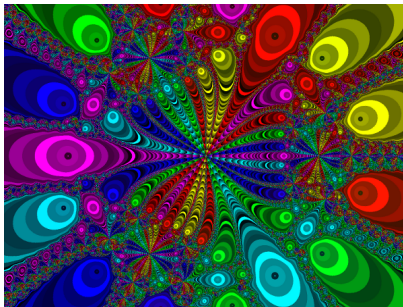

Metody numeryczne

Wykład 2

Rozwiązanie równań nieliniowych

Ogólne sformułowanie zadania

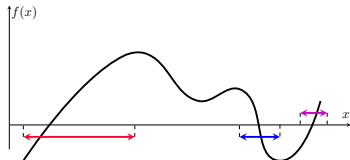
Niech dana będzie funkcja

$$f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$$

Zadanie:

znaleźć x^* , dla którego

$$f(x^*) = 0$$

Brak uniwersalnej metody ścisłej $\rightarrow$ metody iteracyjne (rozwiązanie otrzymywane w procesie kolejnych przybliżeń):

$$x_{n+1} := \Phi(x_n)$$

Warunek : ciąg przybliżeń $x_0, x_1, x_2, \dots$ zbieżny do rozwiązania dokładnego x^*

$$\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = x^*$$

Przykłady:

- astronomia (równanie Keplera)
 $x - a \sin(x) - b = 0$
- teoria dyfrakcji światła
 $x - \operatorname{tg} x = 0$
- węzły kwadratur Gaussa
 $a_n x^n + \dots + a_1 x + a_0 = 0$

Rząd zbieżności

Definicja

Metoda iteracyjna Φ jest w klasie funkcji F rzędu co najmniej $p \geq 1$ pod następującym warunkiem:

Jeśli $f \in F$ i $f(x^*) = 0$, wtedy istnieje stała $C < \infty$ taka, że dla dowolnych przybliżeń początkowych $x_0, x_1, \dots, x_{n-1}$ dostatecznie bliskich x^* , kolejne przybliżenia x_n generowane tą metodą spełniają nierówność

$$|x_{n+1} - x^*| \leq C|x_n - x^*|^p$$

Ponadto, jeśli $p = 1$ dodatkowo żąda się, aby $C < 1$.

p – rząd (wykładnik) zbieżności metody

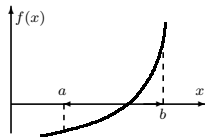
C – stała asymptotyczna błędów metody

Zbieżność globalna – konstruowany ciąg przybliżeń $\{x_n\}$ jest zbieżny do x^* przy dowolnych przybliżeniach początkowych.

Zbieżność lokalna – ciągu przybliżeń $\{x_n\}$ jest zbieżny do x^* pod warunkiem, że początkowe przybliżenia wybrano "dostatecznie" blisko x^* .

Twierdzenie (Bolzano-Cauchy'ego)

*Jeśli funkcja $f(x)$ jest ciągła w przedziale domkniętym $\langle a, b \rangle$ i $f(a)f(b) < 0$, to istnieje przynajmniej jeden taki punkt $c \in \langle a, b \rangle$, dla którego $f(c) = 0$.
($\rightarrow$ tw. Darboux)*

Przedział izolacji (pierwiastka) – przedział $\langle a, b \rangle$, w którym znajduje się jeden pojedynczy pierwiastek równania $f(x)$ (f cg., $f(a)f(b) < 0$, $\text{sgn} f'(x) = \text{const}$).

Przykładowe metody lokalizowania pierwiastków rzeczywistych:

- 1 wykres funkcji
- 2 metoda graficzna (ołówkowa) - jeśli równanie $f(x) = 0$ można przekształcić do postaci równoważnej $g(x) = h(x)$ w której wykresy funkcji g i h są łatwiejsze do wykonania;
pierwiastki $f \rightarrow$ odcięte punktów przecięcia g i h

Przykład

$$\log x + x = 0$$

$$\log x = -x$$

- 3 metoda tablicowania funkcji w przedziale jej określoności $x \in \langle a, b \rangle$ w m równoodległych punktach $x_i = a + ih$ ($i = 1, 2, \dots, m$) z krokiem $h = (b - a)/m$

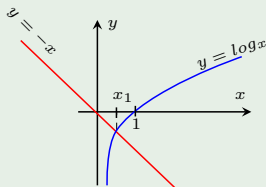
Przykładowe metody lokalizowania pierwiastków rzeczywistych:

- 1 wykres funkcji
- 2 metoda graficzna (ołówkowa) - jeśli równanie $f(x) = 0$ można przekształcić do postaci równoważnej $g(x) = h(x)$ w której wykresy funkcji g i h są łatwiejsze do wykonania;
pierwiastki $f \rightarrow$ odczyte punktów przecięcia g i h

Przykład

$$\log x + x = 0$$

$$\log x = -x$$

- 3 metoda tablicowania funkcji w przedziale jej określoności $x \in \langle a, b \rangle$ w m równoodległych punktach $x_i = a + ih$ ($i = 1, 2, \dots, m$) z krokiem $h = (b - a)/m$

Metoda bisekcji (połowienia przedziału)

Założenia:

- f jest funkcją ciągłą w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ (f zmienia znak)
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

$$x_n = \frac{1}{2}(a_n + b_n) \quad (n \geq 0).$$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Metoda bisekcji (połowienia przedziału)

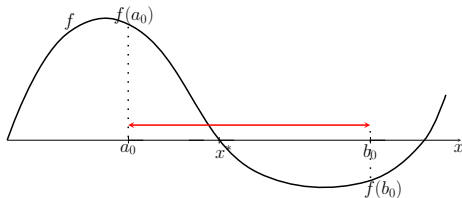
Założenia:

- f jest funkcją ciągłą w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ (f zmienia znak)
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

$$x_n = \frac{1}{2}(a_n + b_n) \quad (n \geq 0).$$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Metoda bisekcji (połowienia przedziału)

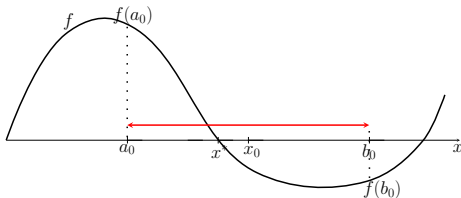
Założenia:

- f jest funkcją ciągłą w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ (f zmienia znak)
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

$$x_n = \frac{1}{2}(a_n + b_n) \quad (n \geq 0).$$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Metoda bisekcji (połowienia przedziału)

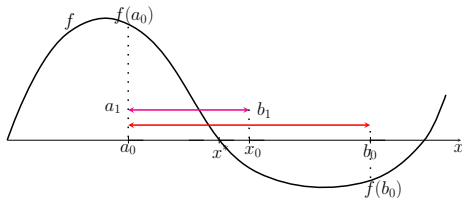
Założenia:

- f jest funkcją ciągłą w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ (f zmienia znak)
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

$$x_n = \frac{1}{2}(a_n + b_n) \quad (n \geq 0).$$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Metoda bisekcji (połowienia przedziału)

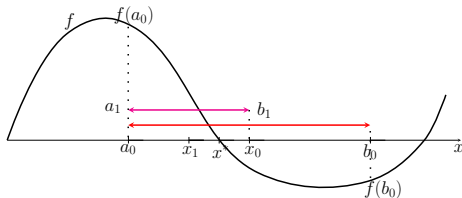
Założenia:

- f jest funkcją ciągłą w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ (f zmienia znak)
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

$$x_n = \frac{1}{2}(a_n + b_n) \quad (n \geq 0).$$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Metoda bisekcji (połowienia przedziału)

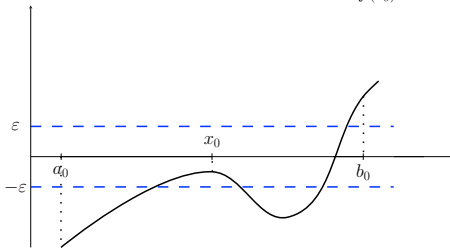
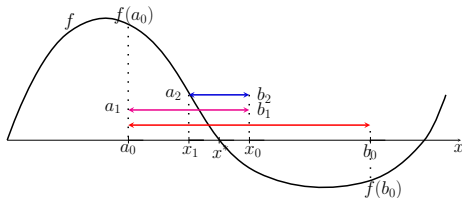
Założenia:

- f jest funkcją ciągłą w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ (f zmienia znak)
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

$$x_n = \frac{1}{2}(a_n + b_n) \quad (n \geq 0).$$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Algorytm

Dane: $a, b, M, \delta, \epsilon$

Wyniki: $n, x, f(x)$

$fa \leftarrow f(a); fb \leftarrow f(b);$

$e \leftarrow b - a;$

if $\text{sgn}(fa) = \text{sgn}(fb)$ **then**

return error;

end if

for $n \leftarrow 1$ **to** M **do**

$e \leftarrow e/2;$

$x \leftarrow a + e; \{x = (a + b)/2\}$

$fx \leftarrow f(x);$

if $|e| < \delta$ **or** $|fx| < \epsilon$ **then**

return n, x, fx

end if

if $\text{sgn}(fx) \neq \text{sgn}(fa)$ **then**

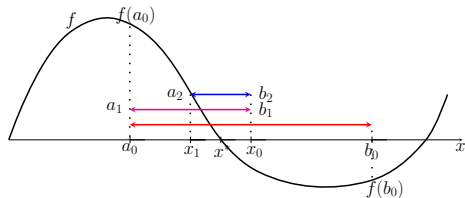
$b \leftarrow x; fb \leftarrow fx;$

else

$a \leftarrow x; fa \leftarrow fx;$

end if

end for

Zalety:

- prostota
- proste oszacowanie błędu
- zbieżność globalna

Wady

- wolna zbieżność (jedną dokładną cyfrę binarną jest uzyskiwana przy każdym podziale $\implies$ jedna cyfra dziesiętna jest uzyskiwana średnio co 3.3 podziały)

Zbieżność

Twierdzenie

Niech $[a_0, b_0], [a_1, b_1], \dots$ będzie ciągiem przedziałów konstruowanych przez metodę bisekcji. Wówczas granice $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n$ oraz $\lim_{n \rightarrow \infty} b_n$ istnieją, są identyczne i równe zeru funkcji f . Jeśli $x^* = \lim_{n \rightarrow \infty} x_n$, gdzie $x_n = \frac{1}{2}(a_n + b_n)$, to

$$|x^* - c_n| \leq 2^{-(n+1)}(b_0 - a_0).$$

Przykład

Ile iteracji metody bisekcji da oszacowanie pierwiastka z dokładnością do k -tego miejsca po przecinku (w systemie dziesiętnym).

Wartość x^* jest przybliżona do k -tego miejsca po przecinku

$$|x^* - \tilde{x}| = \epsilon_x \leq \frac{1}{2} \cdot 10^{-k}$$

bo

$$x^* = 1.2483571$$

$$k = 1, \tilde{x} = 1.2$$

$$\epsilon = 0.0483 \dots < 0.05 =$$

$$\frac{1}{2} \cdot 10^{-1}$$

$$k = 2, \tilde{x} = 1.25$$

$$\epsilon = 0.0016 \dots < 0.005 =$$

$$\frac{1}{2} \cdot 10^{-2}$$

$$k = 3, \tilde{x} = 1.248$$

$$\epsilon = 0.0003 \dots < 0.0005 =$$

$$\frac{1}{2} \cdot 10^{-3}$$

itd.

Błąd m.b. w pierwszym kroku wynosi:

$$\epsilon_1 < \frac{1}{2}(b - a)$$

$$\epsilon_2 < \frac{1}{2}\epsilon_1 = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2}(b - a) = \frac{1}{2^2}(b - a)$$

$\vdots$

$$\epsilon_n < \frac{1}{2^n}(b - a)$$

$$\frac{1}{2^n}(b - a) \leq \frac{1}{2}10^{-k}$$

$$\frac{2^n}{b-a} \geq \frac{2}{10^{-k}}$$

$$2^n \geq 2 \cdot 10^k(b - a)$$

$$\log_2 2^n \geq \log_2 2 \cdot 10^k(b - a)$$

$$n \geq \log_2 2 \cdot 10^k(b - a)$$

$$n = \lceil \log_2 2 \cdot 10^k(b - a) \rceil$$

bo n musi być liczbą naturalną

Regula falsi

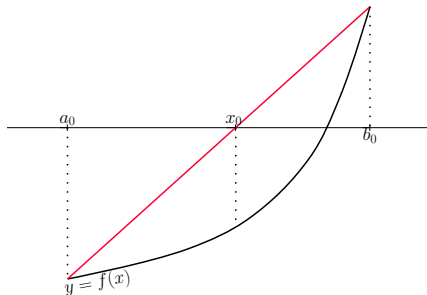
regula - linia/reguła

falsus - fałszywy

Vaishali Ganit (Indie, III w.
p.n.e.)

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_n = b_n - \frac{b_n - a_n}{f(b_n) - f(a_n)} \cdot f(b_n)$$

Regula falsi

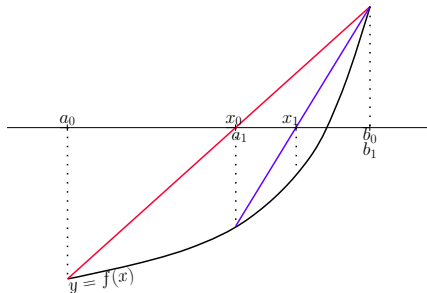
regula - linia/reguła

falsus - fałszywy

Vaishali Ganit (Indie, III w.
p.n.e.)

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_n = b_n - \frac{b_n - a_n}{f(b_n) - f(a_n)} \cdot f(b_n)$$

Regula falsi

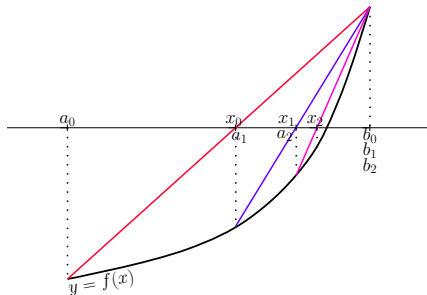
regula - linia/reguła

falsus - fałszywy

Vaishali Ganit (Indie, III w.
p.n.e.)

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$

Warunki stopu:

- $|b_n - a_n| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_n = b_n - \frac{b_n - a_n}{f(b_n) - f(a_n)} \cdot f(b_n)$$

Algorytm

Dane: $a, b, M, \delta, \epsilon$

Wyniki: $n, x, f(x)$

$fa \leftarrow f(a); fb \leftarrow f(b);$

if $\text{sgn}(fa) = \text{sgn}(fb)$ **then**

return error;

end if

for $n \leftarrow 1$ **to** M **do**

$e \leftarrow b - a;$

$x \leftarrow b - (b - a) / (fb - fa) \cdot fb$

$fx \leftarrow f(x);$

if $|e| < \delta$ **or** $|fx| < \epsilon$ **then**

return n, x, fx

end if

if $\text{sgn}(fx) \neq \text{sgn}(fa)$ **then**

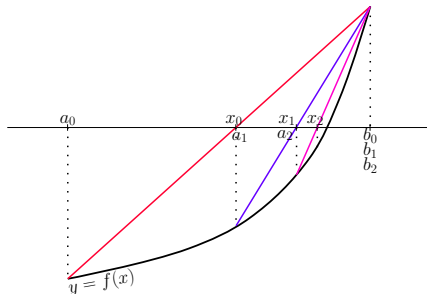
$b \leftarrow x; fb \leftarrow fx;$

else

$a \leftarrow x; fa \leftarrow fx;$

end if

end for

Zalety:

- prostota
- proste oszacowanie błędu
- zbieżność globalna (pod warunkiem spełnienia warunków)

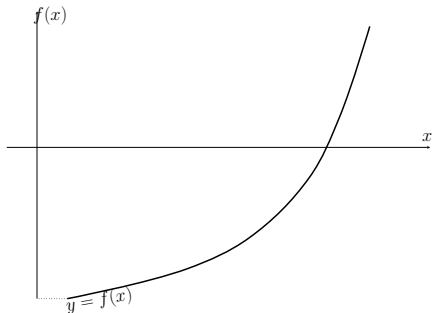
Wady

- nadal wolna zbieżność

Metoda siecznych

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

Warunki stopu:

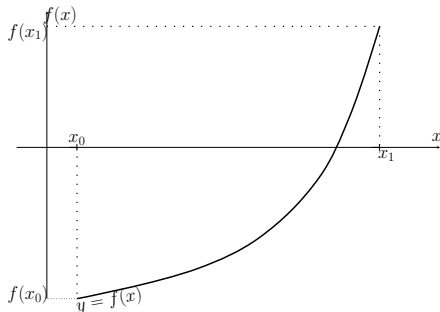
- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{x_n - x_{n-1}}{f(x_n) - f(x_{n-1})} \cdot f(x_n)$$

Metoda siecznych

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

Warunki stopu:

- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{x_n - x_{n-1}}{f(x_n) - f(x_{n-1})} \cdot f(x_n)$$

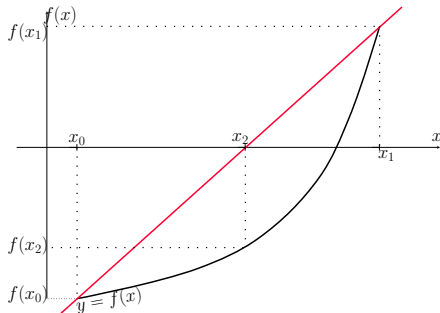
$$x_n = b_n - \frac{b_n - a_n}{f(b_n) - f(a_n)} \cdot f(b_n)$$

Metoda siecznych

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

Warunki stopu:

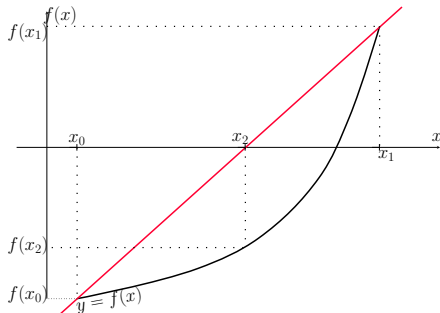
- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{x_n - x_{n-1}}{f(x_n) - f(x_{n-1})} \cdot f(x_n)$$

Metoda siecznych

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

Warunki stopu:

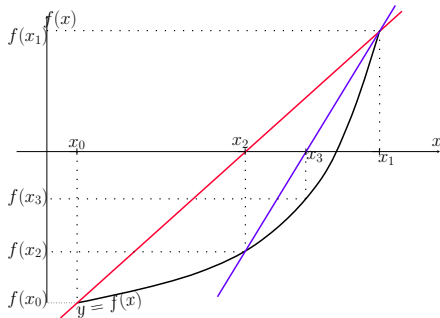
- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{x_n - x_{n-1}}{f(x_n) - f(x_{n-1})} \cdot f(x_n)$$

Metoda siecznych

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

Warunki stopu:

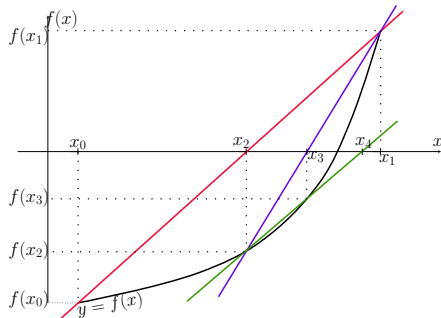
- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{x_n - x_{n-1}}{f(x_n) - f(x_{n-1})} \cdot f(x_n)$$

Metoda siecznych

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

Warunki stopu:

- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{x_n - x_{n-1}}{f(x_n) - f(x_{n-1})} \cdot f(x_n)$$

Algorytm

Dane: $x_{n-1}, x_n, M, \delta, \epsilon$

Wyniki: $n, \tilde{x}, f(\tilde{x})$

$f_{n-1} \leftarrow f(x_{n-1}); f_n \leftarrow f(x_n);$

for $n \leftarrow 1$ **to** M **do**

$x_{n+1} = x_n - (x_n - x_{n-1}) / (f_n - f_{n-1}) \cdot f_n ;$

$f_{n+1} = f(x_{n+1}) ;$

$x_{n-1} \leftarrow x_n; f_{n-1} \leftarrow f_n;$

$x_n \leftarrow x_{n+1}; f_n \leftarrow f_{n+1};$

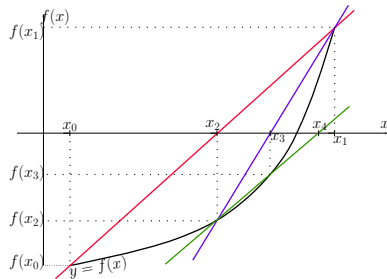
if $|x_n - x_{n-1}| < \delta$ **or** $|f_n| < \epsilon$ **then**

return $n, x_n, f_n;$

end if

end for

Powyższy algorytm korzysta z funkcji liczącej $f(x)$.

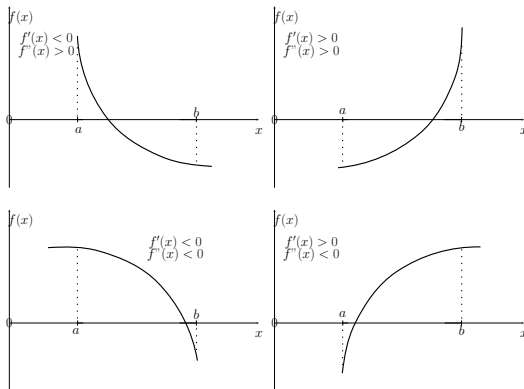
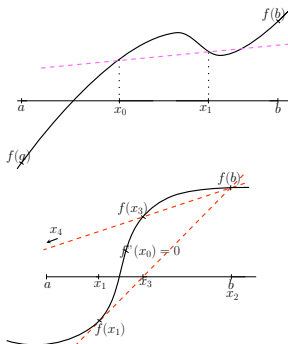

Zalety:

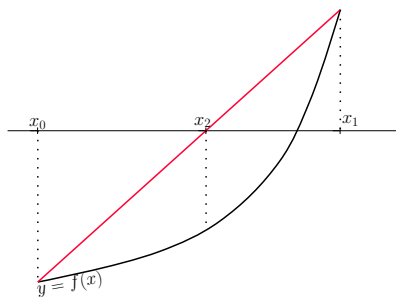
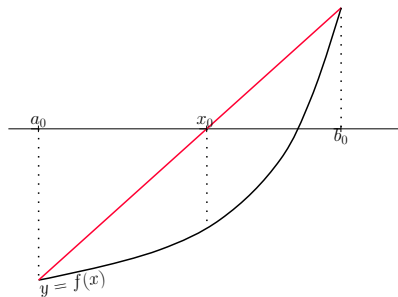
- szybka zbieżność

Wady

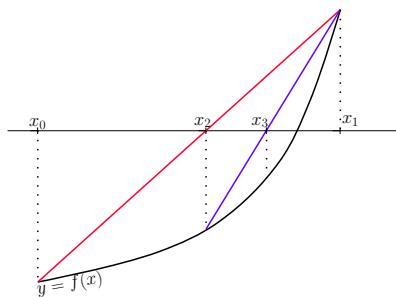
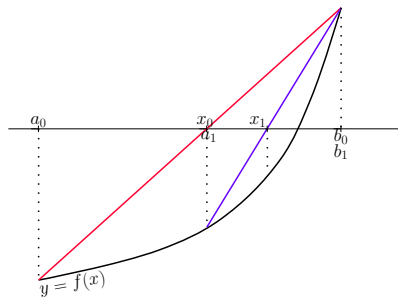
- zbieżność lokalna

R. fałsi a m. siecznych

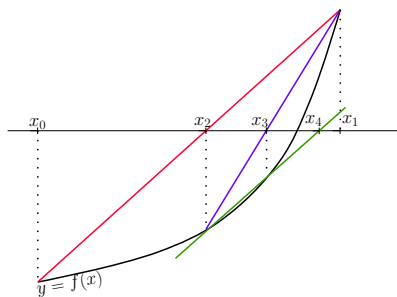
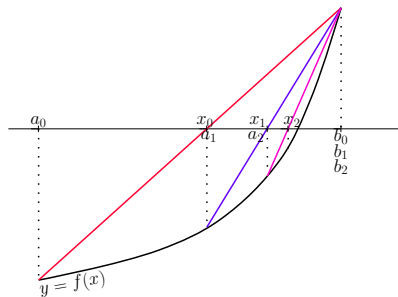

R. fałsi a m. siecznych

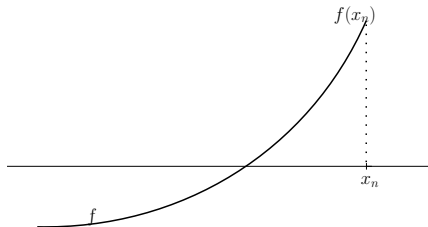
R. fałsi a m. siecznych

Metoda stycznych (Newtona/ Newtona-Raphsona)

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Warunki stopu:

- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Rozwinięcie w sz. Taylora

$$f(x) = f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) + \mathcal{O}((x - x_n)^2)$$

Linearyzacja

$$f(x) \approx f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n)$$

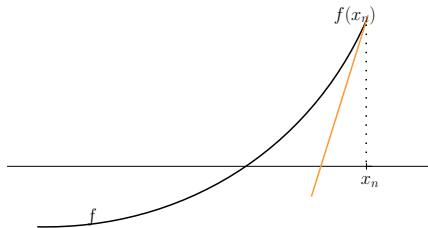
$$\text{Skoro } f(x) = 0 \implies f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) = 0 \implies$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)} = x_n + h_n \quad (n \geq 0)$$

Metoda stycznych (Newtona/ Newtona-Raphsona)

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Warunki stopu:

- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Rozwinięcie w sz. Taylora

$$f(x) = f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) + \mathcal{O}((x - x_n)^2)$$

Linearyzacja

$$f(x) \approx f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n)$$

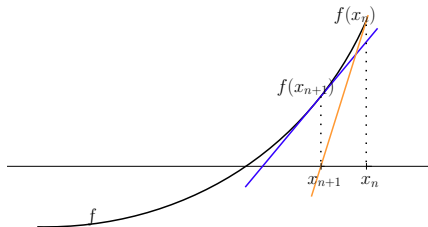
$$\text{Skoro } f(x) = 0 \implies f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) = 0 \implies$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)} = x_n + h_n \quad (n \geq 0)$$

Metoda stycznych (Newtona/ Newtona-Raphsona)

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Warunki stopu:

- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Rozwinięcie w sz. Taylora

$$f(x) = f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) + \mathcal{O}((x - x_n)^2)$$

Linearyzacja

$$f(x) \approx f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n)$$

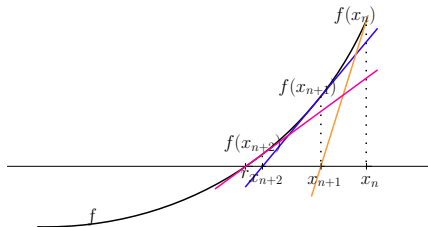
$$\text{Skoro } f(x) = 0 \implies f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) = 0 \implies$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)} = x_n + h_n \quad (n \geq 0)$$

Metoda stycznych (Newtona/ Newtona-Raphsona)

Założenia:

- f ciągła w $\langle a, b \rangle$
- $f(a)f(b) < 0$ *ale brak wymagania aby*
 $f(x_{n-1})f(x_n) < 0$
- jeden pierwiastek w $\langle a, b \rangle$
- $f \in C^2$, $\text{sgn}(f') = \text{const}$,
 $\text{sgn}(f'') = \text{const}$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Warunki stopu:

- $|x_n - x_{n-1}| \leq \delta$
- $|f(x_n)| \leq \epsilon$
- $n > n_{max}$

Rozwinięcie w sz. Taylora

$$f(x) = f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) + \mathcal{O}((x - x_n)^2)$$

Linearyzacja

$$f(x) \approx f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n)$$

$$\text{Skoro } f(x) = 0 \implies f(x_n) + f'(x_n)(x - x_n) = 0 \implies$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)} = x_n + h_n \quad (n \geq 0)$$

Algorytm

Dane: x_0, M, δ, ϵ

Wyniki: $n, \tilde{x}, f(\tilde{x})$

$x_n \leftarrow f(x_0); f_n \leftarrow f(x_n);$

if $|f_n| < \epsilon$ **then**

return 0, x_n, f_n ;

end if

for $n \leftarrow 1$ to M **do**

$x_{n+1} \leftarrow x_n - f_n / f'(x_n);$

$f_{n+1} \leftarrow f(x_{n+1});$

if $|x_{n+1} - x_n| < \delta$ **or** $|f_{n+1}| < \epsilon$

then

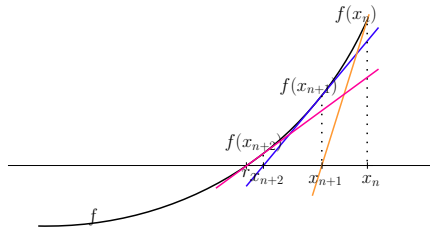
return n, x_{n+1}, f_{n+1} ;

end if

$x_n \leftarrow x_{n+1};$

$f_n \leftarrow f_{n+1};$

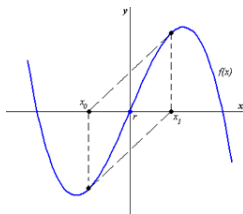
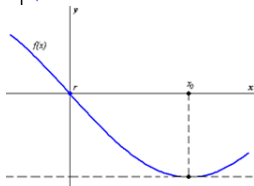
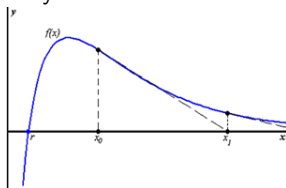
end for

Algorytm korzysta z funkcji liczących $f(x)$ i $f'(x)$.

Kiedy zawodzi?

Wady:
 zbieżność lokalna
 Zalety:
 Szybka zbieżność (lokalna)

M. stycznych a m. siecznych

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

$$f'(x) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{x + \Delta x - x} \approx \frac{f(x_n) - f(x_{n-1})}{x_n - x_{n-1}} \approx f'(x_n)$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{\frac{f_n - f_{n-1}}{x_n - x_{n-1}}} = x_n - \frac{x_n - x_{n-1}}{f(x_n) - f(x_{n-1})} \cdot f(x_n)$$

Przykład

Wyprowadzić znany wzór na obliczanie pierwiastka kwadratowego liczby a
 $x_{n+1} = \frac{1}{2}(x_n + \frac{a}{x_n})$, gdzie x_0 pierwszą aproksymacją pierwiastka liczby a , ze wzoru metody stycznych Newtona.

$$\sqrt[2]{a} = ?$$

$$\sqrt[2]{a} = x$$

$$a = x^2$$

$$\underbrace{x^2 - a}_{f(x)} = 0 \quad \Rightarrow \quad f(x) = x^2 - a \quad f'(x) = 2 \cdot x$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)} = x_n - \frac{x_n^2 - a}{2 \cdot x_n} = x_n - \frac{1}{2} \cdot x_n + \frac{a}{2 \cdot x_n} = \frac{1}{2} \cdot \left(x_n + \frac{a}{x_n} \right)$$

Metoda iteracji prostych (Banacha)

Stefan Banach (1892-1945)

$$f(x) = 0 \rightarrow x = \Phi(x)$$

x – punkt stały odwzorowania Φ

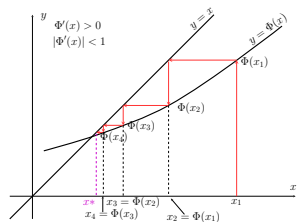
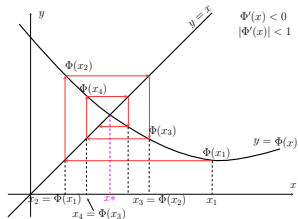
Wybieramy początkowe x_0 , a następnie:

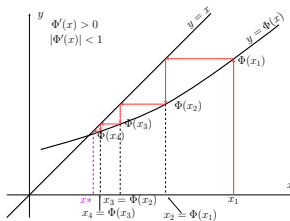
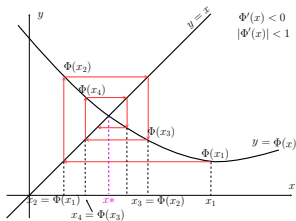
$$x_{n+1} = \Phi(x_n)$$

Założenia:

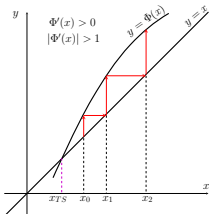
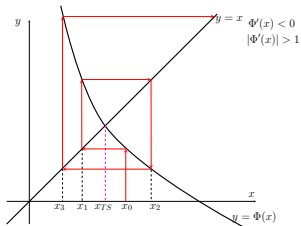
- Φ jest funkcją ciągłą w $\langle a, b \rangle$
- $\Phi \in C^2$
- $|\Phi'(x)| < 1$ w otoczeniu pierwiastka

Warunki stopu: j.w.

Przykłady
zbieżności

Przykłady
rozbieżności

Przykład

Jeśli $|\Phi'(x)| < 1$ (w pobliżu pierwiastka)

$$f(x) = 0 \quad / \cdot k$$

$$kf(x) + x = x$$

$$\Phi_2' = 1 + kf'(x)$$

Szukamy k takiego, aby $|\Phi_2'| < 1$

Przykład

$$x^2 - 2 = 0$$

Szukamy $x \in < 1, 2 >$

$$x = \frac{2}{x}$$

$$\Phi(x) = \frac{2}{x} \implies \Phi'(x) = \frac{-2}{x^2}, \text{ a wtedy } |\Phi'(1)| = |-2| > 1 !$$

$$x = x + k(x^2 - 2)$$

$$\Phi_2'(x) = 1 + 2kx$$

$$x = 1$$

$$\Phi_2'(x) = 1 + 2k$$

$$|1 + 2k| < 1$$

$$1 + 2k < 1 \wedge 1 + 2k > -1$$

$$k < 0 \wedge k > -1$$

$$x = 2$$

$$\Phi_2'(x) = 1 + 4k$$

$$|1 + 4k| < 1$$

$$1 + 4k < 1 \wedge 1 + 4k > -1$$

$$k < 0 \wedge k > -\frac{1}{2}$$

$$k \in (-0.5, 0)$$

Niech $k = -0.25$

$$\Phi_2'(x) = 1 + 2 \cdot (-0.25)x$$

$$\Phi_2'(x) = 1 - 0.5x$$

$$x = x - 0.25 \cdot (x^2 - 2)$$

Przykład

Znaleźć pierwiastek równania $x^3 - x - 4.5 = 0$ w przedziale $< 1, 2 >$ metodą iteracji prostej. Równanie $f(x) = 0$ można sprowadzić do równania równoważnego $x = \Phi(x)$ na kilka sposobów:

a) $x = x^3 - 4.5$ b) $x = \frac{4.5}{x^2 + 1}$ c) $x = \frac{x + 4.5}{x^2}$ d) $x = \sqrt{\frac{x + 4.5}{x}}$
e) $x = \sqrt[3]{x + 4.5}$

Który z nich zapewnia zbieżność metody?

Podsumowanie

Metoda	Rząd zbieżności	Rodzaj zb.
m. bisekcji	1	globalna
r. falsi	1	globalna
m. siecznych	$\frac{1}{2}(1 + \sqrt{5}) \approx 1.62$	lokalna
m. stycznych	2	lokalna
m. Banacha	1	lokalna
m. Brenta	1.8	globalna

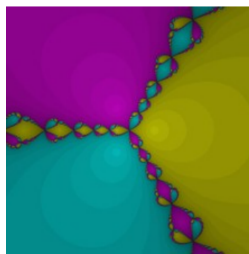
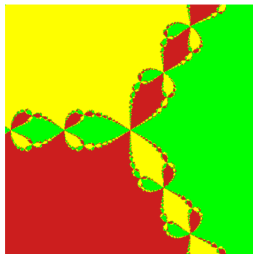
Tematy pominięte i zaawansowane

- metoda Brenta (Brenta-Dekker) – metoda hybrydowa = m. bisekcji + m. siecznych (z interpolacją kwadratową zamiast liniowej) → funkcja fzero (Octave/Matlab)
- rozwiązywanie układów równań nieliniowych → uogólniona metoda iteracji prostej, uogólniona metoda stycznych
- znajdowanie pierwiastków wielokrotnych –
  - krotności nieparzyste ($f(a)f(b) < 0 \rightarrow$ możliwość zastosowania dow. met., obniżenie rzędu met. Newtona i siecznych)
  - krotności parzyste $\rightarrow$ m. Newtona (o ile istnieje lewo- lub prawostronne sąsiedztwo szukanego pierwiastka dla którego $\text{sgn}(f') = \text{const}$, $\text{sgn}(f'') = \text{const}$) $\rightarrow$ obniżenie rzędu metody
- pierwiastki wielomianów:
  - schemat Hornera
  - metoda Bairstowa
  - metoda Laguerre'a

Fraktale Newtona

$$z^n - 1 = 0$$

$$z^3 - 1 = 0$$

$$z = -\frac{1}{2} + i\frac{\sqrt{3}}{2} \vee z = 1 \vee z = -\frac{1}{2} - i\frac{\sqrt{3}}{2}$$

Bibliografia:

[0] Rysunek tytułowy: <http://karlchenofhell.org/kram.php?part=newton>

Dziękuję za uwagę

Appendix

$$x^3 + x^2 - 3x - 3 = 0, \quad \sqrt{3} = 1.732050807568877$$

Metoda bisekcji

n	x_n	$f(x_n)$	$ x_n - x^* $
1	1.5000000	-1.8750000	0.2320508
2	1.7500000	0.1718750	0.0179492
3	1.6250000	-0.9433594	0.1070508
4	1.6875000	-0.4094238	0.0445508
5	1.7187500	-0.1247864	0.0133008
6	1.7343750	0.0220299	0.0023242
7	1.7265625	-0.0517554	0.0054883
8	1.7304688	-0.0149572	0.0015821
9	1.7324219	0.0035127	0.0003711
10	1.7314453	-0.0057282	0.0006055
11	1.7319336	-0.0011092	0.0001172
12	1.7321777	0.0012013	0.0001269
13	1.7320557	0.0000460	0.0000049
14	1.7319946	-0.0005317	0.0000562
15	1.7320251	-0.0002429	0.0000257
16	1.7320404	-0.0000984	0.0000104
17	1.7320480	-0.0000262	0.0000028
18	1.7320518	0.0000099	0.0000010

Metoda siecznych

n	x_n	$f(x_n)$	$ x_n - x^* $
1	1.5714286	-0.0000010	0.1606222
2	1.7054108	-1.3644315	0.0266400
3	1.7351358	-0.2477451	0.0030850
4	1.7319964	0.0292554	0.0000544
5	1.7320507	-0.0005152	0.0000001

Regula falsi

n	x_n	$f(x_n)$	$ x_n - x^* $
1	1.5714286	-0.0000035	0.0000004
2	1.7054108	-1.3644315	0.1606222
3	1.7278827	-0.2477451	0.0266400
4	1.7314049	-0.0393396	0.0041681
5	1.7319509	-0.0061107	0.0006459
6	1.7320353	-0.0009459	0.0001000
7	1.7320484	-0.0001463	0.0000155
8	1.7320504	-0.0000226	0.0000024

Metoda stycznych

n	x_n	$f(x_n)$	$ x_n - x^* $
0	1.0000000	-4.0000000	0.7320508
1	3.0000000	24.0000000	1.2679492
2	2.2000000	5.8880000	0.4679492
3	1.8301508	0.9890012	0.0980999
4	1.7377955	0.0545726	0.0057446
5	1.7320723	0.0002033	0.0000215
6	1.7320508	0.0000000	0.0000000